

HVEM KAN UDKANTSKOMMUNER TILTRÆKKE?

I de sidste 10 år er der sket en markant stigning i udflytningen fra Hovedstaden til landområder. Mange kommuner ønsker del i denne gruppe. Specielt er det børnefamilier, der appelleres til i reklamer. Denne artikel stiller skarpt på en anden gruppe, - de midaldrende, som flytter længere ud og gerne starter virksomhed. Artiklen giver ideer til, hvordan kommunerne kan fremme denne udvikling.

Af Lise Herslund og Christian Fertner

De store byer oplever vækst i befolkning og viden-serhverv. Samtidig med at væksten koncentrerer sig i storbyerne, vokser disse ud over deres traditionelle grænser. Byudviklingen i de 'grænseløse byer' kendetegnes ved provinsbyer og landområders forvandling til bostedsområder for tilflyttere fra byen. Denne artikel ser på tilflytning, som en udviklingsmulighed for landdistrikter i den grænseløse by ved at kombinere resultaterne fra to CSB-projekter (Center for Strategisk Byforskning). Et PhD-studie viser statistisk, at gruppen af tilflyttere over 45 år er interessant. De flytter længere ud end børnefamilierne (Aner, 2009) og gerne til naturskønne områder og kan herved være et potentiale for mere perifere kommuner. Et andet studie har stillet skarpt på tilflyttere fra storbyen, der har startet egen virksomhed på landet, og det viser sig netop at være de midaldrende, der starter som selvstændige for at kombinere livet på landet med en fortsat karriere. Artiklen her sammendrager hovedpointerne fra disse studier.

Anti-urbanisering

I de fleste europæiske lande er udflytning af folk fra store byer en markant proces, der ofte refereres til som 'counter-urbanisering' i den engelsksprogede litteratur. Anti-urbanisering er en særlig

form for counter-urbanisering og betegner udflytning motiveret af livsstilshensyn. Udflytterne er tiltrukket af livet på landet, landskabets skønhed og den rurale karakter og vil gerne væk fra livet i byen. Typisk prøver folk at føre et mere uafhængigt liv og forbedre deres livskvalitet. Indenfor denne gruppe er det ældre segment en markant gruppe. Specielt er fokus på pensionisterne, der flytter ud til naturskønne områder; på engelsk "aminty driven retirement migration" (Mitchell 2004). Dette studie udvider det ældre segment til også at indeholde den arbejdsaktive gruppe fra 45-60 år. Hvordan er deres flyttemønstre, og hvad tiltrækkes de af?

Tilflyttere starter erhverv på landet

Europæiske undersøgelser viser, at tilflyttere i højere grad end lokale starter små virksomheder (Bosworth, 2010). Til forskel fra en typisk urban vidensvirksomhed, er den traditionelle "rurale virksomhed" et produkt af lavere uddannelse, mindre markeder og en lavere frekvens af rådgivning og netværker på landet. Men med den grænseløse by og tilflyttere med nye kompetencer på landet, må denne relation være mindre deterministisk. I Nord-Øst England udgør små virksomheder i mere byrelaterede erhverv startet af tilflyttere fra storbyen den største enkeltsektor i økonomien i landområderne (fx. Stockdale & Findley, 2004). Findes

de i Danmark, hvem er de og findes de i gruppen af anti-urbanizers?’

Metode

Vores case-region er Københavns store opland og dækker Sjælland, Lolland og Falster. Resultaterne baserer sig på både kvantitative og kvalitative data. Den kvantitative analyse består af data om flytninger mellem kommunerne (N=97) fra Danmarks Statistik fra årene 1986 – 2006. Data er opdelt i aldersgrupper. Vi fokuserer på flytninger af folk i aldersgrupperne 45-59 år og 60-74 år, som potentielt er mere uafhængige af byen, og sammenligner med børnefamilierne. Den kvalitative del består af interviews med 30 tilflyttere, der har startet som selvstændige, efter de er flyttet

på landet. Respondenterne er udvalgt fra et netværk af enmandsvirksomheder, oprindeligt startet i det tidligere Storstrøms Amt.

Tilflytning af ældre

Den kvantitative analyse viser, at der i de sidste 20 år flyttede omkring 160.000 personer mellem kommunerne på Sjælland, Lolland og Falster hvert år. Andelen af personer mellem 45 og 74 år har været nogenlunde konstant på 13 %, eller 20.000 flytninger (se figur 1). Blandt de 60-74 årige kan man se en stærk stigning mellem 2000 og 2005, sandsynligvis begrundet i eftervirkninger af planlovens § 41 om sommerhusbeboelse fra 1991 og de høje huspriser i hovedstadsområdet.

Finanskrisen har betydet en lille tilbagegang i

flytninger i årene 2007/2008, men siden er den steget igen.

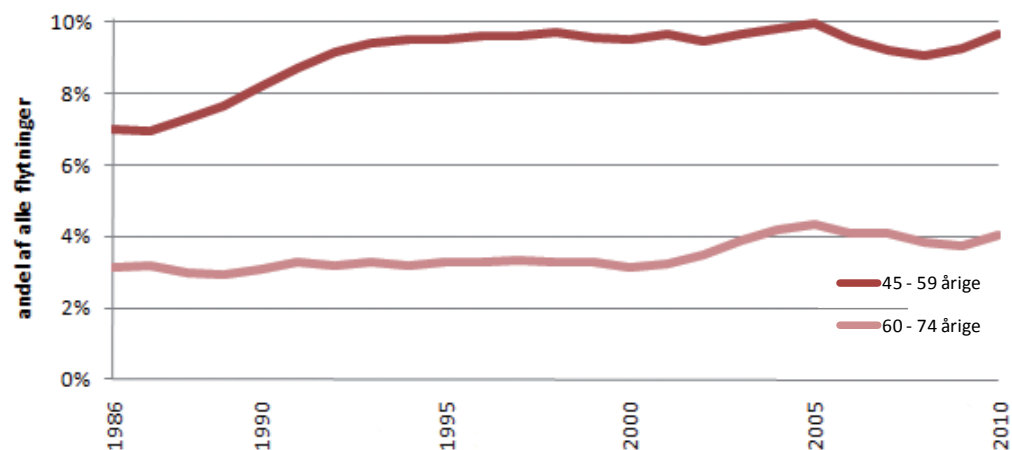
Kystområder særlig attraktive

På kortene i figur 2 kan man se, at flyttemønsteret for grupperne 45-59 og 60-74 år ligner hinanden meget, også over tid. Ældre tilflyttere er tiltrukket af kommuner langs kysten med et attraktivt landskab. Områder tæt på København eller i det centrale Sjælland er mindre attraktive for denne gruppe, men tiltrækker børnefamilier. Data fra de sidste par år kan ikke helt sammenlignes med tidligere tal, da kommunegrænserne har skiftet ved strukturreformen. Alligevel ses samme tendens, nemlig at kommuner længere væk fra København langs kysten er mere attraktive. Denne tendens er endnu klarere i forhold til alle flytninger samlet set, hvor der er sket en tilbagevenden til byen i de sidste år efter et årti med stærk udflugtning. Dette flyttemønster passer godt med ideen om anti-urbanisering, hvor tilflyttere er mere tiltrukket af den landskabelige skønhed end af faktorer som arbejdsmarked og infrastruktur, som tiltrækker børnefamilierne. Figur 3 viser, at jo længere man kommer fra København, jo flere midaldrende og ældre tilflyttere findes.

Livsstil og vidensarbejde

Interviewene med tilflytterne viser, at livsstil, attraktiv natur og landskaber er motiver for at flytte på landet, men også for at starte virksomhed. Respondenterne flyttede fra Hovedstadsområdet for at få en attraktiv bolig, være nær naturen og få et mindre stresset liv. Det var ikke intentionen også at starte virksomhed, men efter nogle år med pendling til hovedstaden eller arbejdsløshed på

Figur 1: Flytninger mellem kommunerne på Sjælland, Lolland og Falster 1986-2010. Omkring 10 % af alle flytninger udgøres af gruppen mellem 45 og 59 år, 4 % mellem 60 og 74 år. Det svarer tilsammen til cirka 20.000 flytninger mellem kommunerne per år.

det lokale arbejdsmarked startede respondenterne virksomhed. At starte enmandsvirksomhed var en strategi eller eneste mulighed, hvormed et bosted på landet kunne kombineres med ønsket om et ændret hverdagsliv og en fortsat karriere. Det var så oftest kvinder, der startede som selvstændig, mens deres partnere blev ved med at pendle til jobs. En kvinde, der startede selvstændigt reklamebureau ved sin bopæl på landet fortæller: *"Jeg ville væk fra stress og jag og ved at starte min egen lille virksomhed ved min nye skønne bolig, kunne jeg komme til det og samtidig gå tur med hunden, når jeg vil. Nu er jeg min egen, og hvis jeg ansætter, sidder jeg i musehjulet igen."*

Stedsløse virksomheder

I opstartsfasen var der tale om to grupper af virksomheder (se tabel 1). Den største gruppe be-

stod af de midaldrende, der efter nogle år med pendling startede erhvervsservices som reklame og virksomhedsrådgivning med udgangspunkt i netværker af kunder og kontakter fra tidligere job og freelanceaktivitet i København. Virksomheden er startet i direkte forbindelse med et arbejdsliv i byen. Udgangspunktet for denne virksomhed er, at den kan være hvor som helst, og kundekontakt og sparring kan foregå virtuelt. Det er den 'stedsløse' virksomhed.

Lokale virksomheder

Den anden og mindre gruppe virksomheder, bestod overvejende af private serviceydelser som terapi, undervisning og handel med børnetøj/have accessories etc., og var henvendt til den nærmeste provinsby og var således mere 'lokalt' funderet (se tabel 1). Denne type virksomheder

var startet af kvinderne, der havde været nogle år på det lokale arbejdsmarked og derfor ikke mere havde så mange netværker tilbage i byen, de kunne støtte sig op af, men måtte fokusere på deres nuværende lokalområde. I opstarten har de oftest også været afhængige af dagpenge eller barselsorlov og kun haft den lokale virksomhedsrådgivning i deres kommune for rådgivning.

Den regionale virksomhed

Fra at være 'stedsløse' virksomheder, der godt nok fysisk var registreret ved bostedet på landet, men virkede i byen, er de overlevende virksomheder efter nogle år blevet 'regionale'. Den største gruppe er nu virksomheder, der har kunder både i København og regionalt. Vidensvirksomhed med kunder udelukkende i Hovedstaden har krævet mere ansigt-til-ansigt kontakt for at holde sig à jour, end de fleste havde troet. Dette har været svært at kombinere med, at de flyttede længere væk fra København og ønsket om en mere fri og fleksibel hverdag til at nyde naturen. Respondenterne har derfor fundet måder at mindske behovet for pendling og daglig kontakt med kunder og samarbejdspartnere langt fra bopælen. Omvendt har de mere lokalt funderede virksomheder måttet erkende, at det lokale marked ikke har været stort nok til deres service, og de har måttet finde kunder og sparingspartnere over et større område.

Netværk og støtte

Tilflyttervirksomheder i nye sektorer kan overleve på landet, fordi de virker over et større område. De virksomheder, der har kunnet kombinere det at have få og veletablerede kunder i Hovedstaden med en bredere vifte af serviceydelser tilpasset et

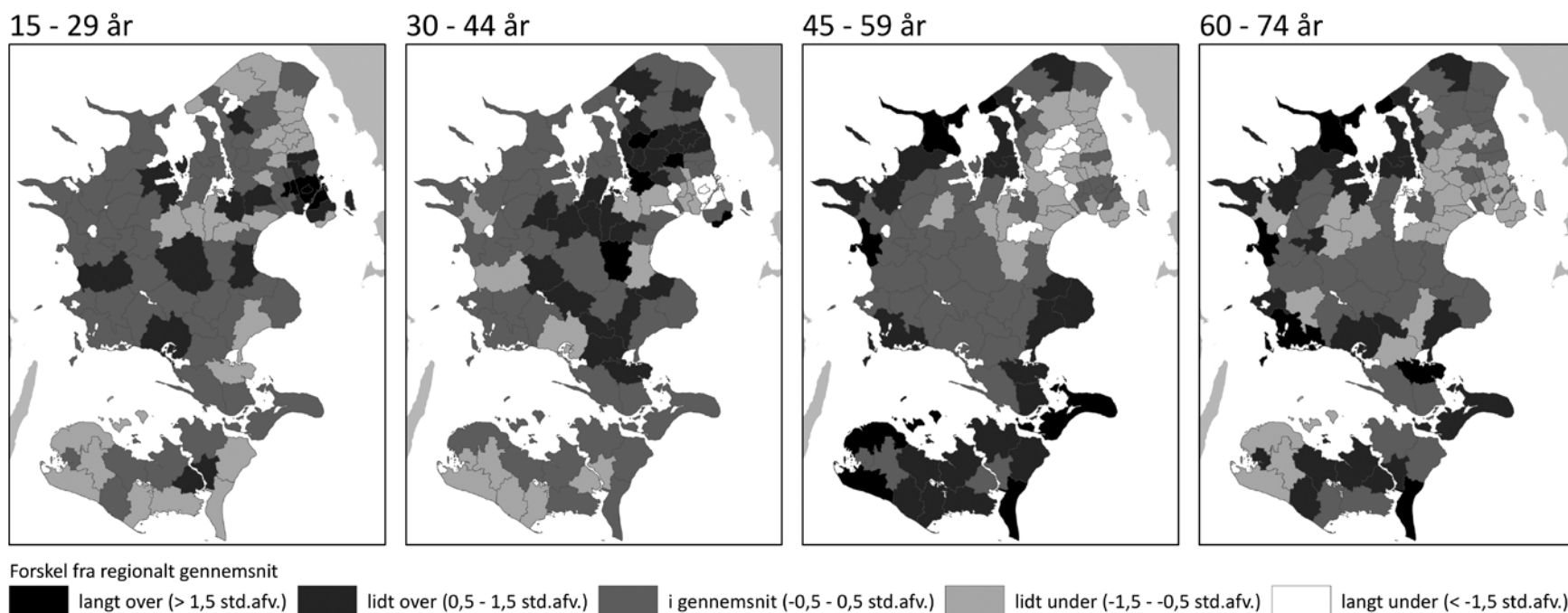
Tabel 1: Karakteristika for by- og lokalt orienterede virksomheder. Nogle starter virksomheder, som ligeså godt kunne være i byen, hvor andre er mere orienterede mod lokalområdet. De midaldrende, der starter byerhverv, er i overtal, 2/3 af de adspurgte.

	Stedsløse byvirksomheder	Lokale virksomheder
Hvem	Midaldrende	Børnefamilien
Produkt	Reklamebureau, Web media Design/Tekstforfatter, Marketing, Events, Management rådgivning, Biotech, Rådgivende ingeniør	Terapi, Undervisning, Websalg
Marked	Hovedstaden	Nærmeste provinsby
Netværk	Mange Uformelle Hovedstaden	Få Formel rådgivning Lokal/regionalt
Opstart	Optrapning af freelance/pendling	Ofte kombineret med understøttelse/barsel
Motiv	Presset af livsstilsønsker	Presset af hverdagslivet

regionalt marked, trives med virksomhed ved bosted på landet. I denne tilpasning har netværker og ny viden været altafgørende. De selverhvervende tilflyttere savner netværk og løse partnerskaber på regionalt niveau. Flere fortæller, at de har følt sig som isolerede øer ude på landet, da de rådgivningsorganer, der findes kommunalt, ikke har taget dem seriøst. De har mest øje for virksomheder indenfor mere traditionel produkti-

on eller virksomheder, der genererer nye arbejdspladser. Det gør enmandsvirksomheder ikke, da de nemlig ønsker at være frie og fleksible. Vækst og profit er ikke de eneste eller vigtigste bevæggrunde. Livstilsparametre er afgørende. Derfor har de selv taget initiativ til dannelsen af forskellige sammenslutninger. Fx er reklamefolkene meget afhængige af ansigt-til-ansigt kontakt og har dannet et regionalt netværk indenfor sekto-

ren. Der er også dannet et 'mikronetværk', hvor selverhvervende blogger og mødes til temadage om alt fra regnskaber og skat til at holde foredrag, bruge webmediet osv. Sådanne netværk er også helt essentielle for, at de mere lokale virksomheder kan få ny viden og herved mulighed for at opdyrke markeder i Hovedstadsområdet.

Kilde: Kort & Matrikelstyrelsen, Danmarks Statistik

Figur 2: Tilflytning efter aldersgrupper. Figuren viser flyttemønstre for 15 til 74 årige for 1996-2006.

Gråtoner på kortene viser forskellen til regional gennemsnit.

Mørk betyder at der var en større netto-tilflytning i denne kommune i forhold til regionen.

Til at sammenligne forskellige kommuner er tallene set relativt til indbyggertallet. Personer mellem 45 og 74 år flytter især til kommuner langs kysten og delvis langt væk fra København

Midaldrende – en interessant gruppe

De midaldrende kvinder har haft nemmere ved at tilpasse sig til livet som selvstændig på landet. De er fleksible og har kunnet kombinere kontakter i byen med et regionalt marked og herved fået mere tid ved hjemmet på landet samtidig med, de fortsat har en karriere indenfor videnserhverv. De nyder livet på landet. De deltager ikke lokalt i sociale aktiviteter, men værdsætter frihed, fred og ro. Modsat har børnefamilierne det svært med livet på landet. At have en regional virksomhed kræver mere tid væk fra hjemmet end en lokalt funderet virksomhed gjorde i udgangspunktet. Samtidig er de mere afhængige af lokalområdet, som i mange tilfælde har været præget af skolelukninger og et svindende lokalsamfund. De skal køre langt for at få børnene i skole, til fritidsaktiviteter og venner. Derfor har de fleste planer om at flytte til den nærmeste provinsby.

Anti-urbanisering som udviklingsmulighed?

Udflytningerne fra København til områder længere væk er en realitet. Det er specielt gruppen over 45 år, der flytter længere væk fra storbyen stærkt tiltrukket af natur og landskabelige værdi-

er. Men er denne gruppe et potentiale for de mere perifere kommuner? Denne gruppe og specielt kvinderne ser muligheder i at starte som selvstændige. Herved kan de kombinere et liv på landet med en fortsat karriere indenfor deres felt som reklame, virksomhedsrådgivning osv. De er fleksible og går langt for at tilpasse deres virksomhed til de nye forhold, samtidig med at de holder fast i deres kompetenceområde. De selverhvervende tilflyttere tilfører landområderne adgang til ny viden og 'organisatorisk energi' i form af nye netværker, der sammenbinder lokale virksomheder med viden udefra. Disse enmandsvirksomheder er afhængige af netværksdannelse på regionalt niveau. Dette er så noget, de selv må etablere, da rådgivningen lokalt ikke har set deres potentiale. Alfa og omega, for at disse virksomheder kan fastholdes og udvikles, er netværk og sparring med ligesindede, men samtidig også et attraktivt bosted. For børnefamilierne er et attraktivt bosted også et velfungerende lokalsamfund. Hvorimod et attraktivt bosted for de midaldrende er et sted med fred og ro og skøn natur. Man kan derfor sige, at de midaldrende ikke er så krævende, samtidig med at de er fleksible og går langt for at tilpasse virksomheden.

Litteratur

Aner, L.G. 2009, "Udflytninger fra København. Børnefamiliers udflytninger og bostedvalg i et hverdagslivsperspektiv". Ph.d.-afhandling, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

Bosworth, G. 2010, "Commercial counterurbanisation: an emerging force in rural economic development". Environment and Planning 42 pp 966- 981.

Mitchell, C. J. A. 2004, "Making sense of counterurbanization", Journal of Rural Studies, vol. 20, no. 1, pp. 15-34.

Stockdale A and A. Findlay 2004, "Rural in-migration: a catalyst for economic regeneration". Paper presented at Global Change and Human Mobility—ICG-UK Glasgow, August.

Forfattere

Lise Herslund er forsker ved Center for Skov & Landskab, Københavns Universitet
Christian Fertner er PhD-studerende ved Center for Skov & Landskab, Københavns Universitet

